

Список використаних джерел:

1. Земельний кодекс України від 25 жовтня 2001 року // Відомості Верховної Ради України. – 2002. – № 3–4. – Ст. 27.
2. Податковий кодекс України від 02 грудня 2010 року // Відомості Верховної Ради України. – 2011. – № 13–14, № 15–16, № 17. – Ст. 112.
3. Закон України «Про оцінку земель» // [Електронний ресурс] – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1378-15>.
4. Мамонов К.А., Ачкасов А.Є., Анопрієнко Т.В. Особливості здійснення нормативної грошової оцінки землі на основі просторового аналізу / К.А. Мамонов // Вісник ХНАУ – 2014. – № 6. – С. 31–37.
5. Палеха Ю.М. Методика нормативної грошової оцінки земель населених пунктів – необхідність змін, зумовлена часом / Ю.М. Палеха // Землеустрій і кадастр – 2012. – № 3. – С. 56–62.
6. Палеха Ю.М. Нормативна грошова оцінка земель населених пунктів : на рубіконі змін / Ю.М. Палеха, А.А. Колосюк // Землеустрій і кадастр : наук.-вироб. журн. – 2013. – № 2. – С. 60–68
7. Земельне право України : Підручник / М.В. Шульга (кер. авт. кол.), Г.В. Анісімова, Н.О. Багай, А.П. Гетьман та ін. ; За ред. М.В. Шульги. – К. : Юрінком Інтер, 2004. – С. 252.

Козаченко В.В.

студент,

Дніпропетровський університет імені Альфреда Нобеля

**ПРОБЛЕМАТИКА ВИЗНАЧЕННЯ
ТА СТАНОВЛЕННЯ СОЦІАЛЬНОЇ ДЕРЖАВИ**

Ідея соціальної держави сформувалася наприкінці ХІХ – початку ХХ століть як результат об'єктивних соціально-економічних процесів, що відбувалися в житті буржуазного суспільства, коли в протиріччя увійшли два його найвагоміших принципи – принцип свободи і принцип рівності.

З теоретичної точки зору концепція соціальної держави стала ідейною квінтесенцією всього попереднього розвитку західноєвропейської думки з питань, що стосуються таких понять як «держава», «суспільство», «особистість», «право», «свобода», «рівність». А з практичної точки зору – теорія соціальної держави була відповіддю на запит реальності державного управління. Соціальна держава згідно зі Штейном, повинна не тільки узаконювати й охороняти пануючі класи, але й свідомо слугувати інтересам народу.

Звертаючись до практики суспільного розвитку, можна сказати, що теорія соціальної держави, яка виникла у ХІХ столітті, стала ідеалом політики в Європі, ознакою приналежності до Європейської цивілізації, засобом досягнення важливих соціальних гарантій і високих стандартів життя.

Однак на початку ХХІ століття в теорії та практиці соціальної держави виокремилися питання, що потребують вирішення в нових історичних умовах.

На думку С. Калашникова, теорія і практика соціальної держави пройшли кілька етапів свого розвитку – від так званого соціалістичного (1870-ті–1930-ті рр.) до ліберальної соціальної держави (з середини 1990-х рр.) в сучасних

розвинених країнах [1]. Нині більшість держав принаймні формально можна вважати соціальними, проте у розвитку своєї «соціальності» вони перебувають на різних стадіях.

Становлення соціальної держави – це дуже складний, тривалий і внутрішньо суперечливий процес. Головне протиріччя соціальної держави полягає в тому, що для реалізації своїх соціальних зобов'язань вона має всіляко стимулювати економічну активність як підприємців, так і найманих працівників, натомість значні соціальні програми гальмують розвиток бізнесу і породжують у суспільстві атмосферу соціального утриманства. Наразі це протиріччя політично розв'язується за рахунок так званого маятника – поперемінного приходу до влади лівоцентристських і правоцентристських політичних сил.

Історично принципи правової і соціальної держави формувалися окремо і в чомусь навіть суперечили один одному. Згодом стало очевидним, що за умов низького рівня життя деформується уся структура прав і свобод особи, стає недоступним їх юридичний захист тощо. Ось чому без утілення в життя принципів соціальної держави нині неможлива реалізація не тільки прав «другого покоління» – економічних, соціальних і культурних, а й прав «першого покоління» – громадянських і політичних.

Одним із перших це усвідомив визначний правник і соціолог Б. Кістяковський. На його думку, глибинний аналіз змісту французької «Декларації прав людини і громадянина» «приводить до переконання в тому, що поряд з громадянськими і політичними правами мають бути поставлені права соціальні, поряд із свободою від втручання держави в певну сферу особистого і суспільного життя, і з правом на участь в організації й спрямуванні діяльності держави має бути поставлене право кожного громадянина вимагати від держави забезпечення йому нормальних умов економічного і духовного існування» [2, с. 181].

Усвідомлення взаємообумовленості прав «першого» і «другого» покоління спонукало німецького ученого Г. Гелера ввести в науковий обіг поняття «соціальна правова держава», яке містять конституції багатьох сучасних країн.

Цікаву класифікацію моделей соціальної держави пропонує В. Гойман. Беручи за критерій рівень доходів членів суспільства як один із найважливіших показників добробуту останніх, який визначає реальні можливості задоволення матеріальних і – значною мірою – духовних потреб особи і формується під впливом цілого комплексу чинників як економічного, так політичного, соціального, історичного, національного, етнічного та іншого роду, російський науковець виділяє чотири типи соціальної держави [4, с. 7]:

1) егалітарний (франц. *egalitaire*, від *egalite* – «рівність») – всі члени суспільства отримують рівні блага, а отже, в економічному (матеріальному) сенсі всі є рівними;

2) «роулсіанський» тип – тут, на думку американського соціолога Дж. Роулса, справедливою є така диференціація доходів, яка допускає відносну економічну нерівність лише тоді, коли вона сприяє досягненню більш високого рівня життя незаможних членів суспільства. Це тип соціальної

держави, зорієнтованої на максимальне забезпечення корисності для найменш забезпечених осіб;

3) утилітарний (від лат. *utilitas* – «користь», «вигода»), на відміну від попереднього, означає максимізацію його загальної корисності для всіх членів суспільства. Інакше кажучи, більшу частину суспільного багатства повинен отримувати той, хто є більшою мірою здатний приносити (і реально приносить) користь. Такий підхід своїми коренями сягає вчення англійського філософа і юриста XVIII–XIX століть І. Бентама, який у своїй основній праці «Деонтологія, або Наука про мораль» визначив головне завдання держави як забезпечення «найбільшого щастя для найбільшої кількості людей»;

4) нарешті, тип соціальної держави, орієнтованої на класичну модель ринку.

На думку німецького дослідника Ганса фон Хаферкампа, соціальна держава, на відміну від адміністративної й ліберальної правової держави, є державою піклування про громадян, державою соціальних виплат і соціального розподілу.

Термін «соціальна держава» вживався в конституціях таких європейських держав, як Албанія, Андорра, Болгарія, Македонія, Румунія, Словенія, Туреччина та Хорватія. Соціальний характер держави прямо задекларований у ряді основних законів, прийнятих у пострадянських країнах (Білорусі, Вірменії, Грузії, Казахстані, Таджикистані та Україні). Термін «соціальна держава» також є надбанням конституційної практики в окремих країнах Латинської Америки (Венесуелі, Еквадорі, Колумбії, Парагваї). Про соціальну державу йдеться і в конституціях, прийнятих у більшості франкомовних країн Тропічної Африки (Габоні, Гвінеї, Конго, Нігері, Руанді, Сенегалі, Того, Чаді). У Гаїті та Мавританії на конституційному рівні вжито термін «соціальна республіка», а в Марокко – «соціальна монархія» [3].

Згідно з конституцією, Франція є неподільною, світською, демократичною і соціальною республікою; Іспанія – соціальною, правовою і демократичною державою; Російська Федерація – демократичною, федеральною, правовою і соціальною державою з республіканською формою правління. У конституціях таких держав, як Норвегія, Швеція і Швейцарія немає текстуального закріплення поняття «соціальна держава», у них зафіксована категорія «держава добробуту».

Принципи соціальної держави в тій чи іншій формі закріплені в конституціях Італії, Португалії, Греції, Нідерландів, Данії та ряді інших держав.

Звичайно соціальну державу визначають у перших статтях основного закону, хоча іноді вона декларується лише в його преамбулі. Очевидно, що приписи стосовно соціальної держави в багатьох випадках мають своєрідне програмне значення для суспільно-політичного і державно-правового розвитку країн.

Гуманістичну природу соціально-демократичної держави, її орієнтацію передусім на людину, соціальний захист як стратегічну мету можна простежити через визначення соціальної держави як такої, що базується на пріоритеті соціальних цінностей. В. Шаповал вважає, що соціальна держава – це «принцип функціонування держави, відповідно до якого вона бере на себе захист і піклування про соціальну справедливість». Як слушно зазначає дослідник, соціальна держава – це держава, в якій юридичними засобами

реально забезпечені охорона та захист прав людини. Вона, по-перше, сприяє соціальному захисту громадян та підвищенню їх життєвого рівня, а по-друге, захищає свободу громадян і гарантує соціальну злагоду в суспільстві та єдність народу. Саме в цьому полягає гуманність конституційного принципу поваги до людської гідності, розкривається сутність соціально-демократичної держави. Важливість демократії та громадянських прав підкреслює В. Гетьман, який під соціальною розуміє таку державу, «яка бореться і здатна здійснити політику, спрямовану на забезпечення громадянських прав для всіх членів суспільства».

Більшість вітчизняних науковців вважають, що соціальна держава, для якої найвищою цінністю є людина, повинна створити умови для її матеріального забезпечення на рівні сучасних стандартів для задоволення її економічних, духовних, культурних потреб, гарантування особистої безпеки кожного громадянина. Реалізація цих умов досягається за допомогою проведення соціально-економічної політики, яка базується на певних принципах. Найперший з них – принцип економічної свободи людини, її право самостійно обирати будь-який вид діяльності у сфері найманої праці та підприємництва.

Але не менш важливим є принцип соціальної справедливості і соціальної солідарності суспільства; він забезпечується шляхом розвитку різних форм власності і податкового перерозподілу доходів від багатих до бідних, а також завдяки більшому навантаженню працездатних членів суспільства з тим, щоб допомагати незахищеним верствам населення. За таких підходів держава створює соціально-економічні, правові й культурні умови для розбудови демократичного суспільства.

Список використаних джерел:

1. Калашников С.В. Очерки теории социального государства [Електронний ресурс] / С.В. Калашников. – Режим доступу : [iisocialnogogosudarstva.doc](#).
2. Кистяковский Б.А. Философия и социология права / Б.А. Кистяковский. – СПб. : РХГИ, 1998. – 800 с.
3. Конституции зарубежных стран : сборн / В.Н. Дубровин (сост.). – М. : Юрлитинформ, 2006. – 446 с.
4. Торлопов В.А. Основные модели социального государства / В.А. Торлопов // Человек и труд. – 2008. – № 6. – С. 4–8.